

РАДЯНСЬКА ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ПРАКТИКА ЯК СКЛАДОВА НОВОЇ МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (1939 - 1940 рр.)

Аналізуються характерні механізми впровадження та специфіка радянської електоральної політичної практики в Західній Україні в 1939 - 1940 рр. Вказано на характер політичної соціалізації в тоталітарних політичних режимах. Охарактеризовано структури та характер формування і діяльності тимчасових органів влади та управління Західною Україною у вересні-жовтні 1939 р. Розкрито характер електоральної участі місцевого населення, партійних і військових структур у виборах до Українських Народних Зборів у 1939 р. З'ясовано механізми електорального впливу громадян західних областей УРСР на формування органів місцевої влади та управління в 1940 р.

Ключові слова: Західна Україна, політична соціалізація, сталінський тоталітарний режим, електоральна політична участь.

Докаш Оксана

СОВЕТСКАЯ ЭЛЕКТОРАЛЬНАЯ ПОЛИТИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ НОВОЙ МОДЕЛИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ НАСЕЛЕНИЯ ЗАПАДНОЙ УКРАИНЫ (1939 – 1940 гг.)

Анализируются характерные механизмы внедрения и специфика советской электоральной политической практики в Западной Украине в 1939-1940 гг. Указан характер политической социализации в тоталитарных политических режимах. Характеризуются структуры и характер формирования и деятельности временных органов власти и управления Западной Украиной в сентябре-октябре 1939 г. Раскрывается характер электорального участия местного населения, партийных и военных структур в выборах в Украинское Народное Собрание в 1939 г. Определены механизмы электорального влияния граждан западных областей УССР на формирование органов местной власти и управления в 1940 г.

Ключевые слова: Западная Украина, политическая социализация, сталинский тоталитарный режим, электоральное политическое участие.

Dokash Oksana

THE SOVIET ELECTORAL POLITICAL PRACTICE AS A COMPONENT OF NEW MODELS OF POLITICAL SOCIALIZATION OF THE POPULATION OF WESTERN UKRAINE (1939-1940)

The article analyzes specific mechanisms of the Soviet electoral political practice in Western Ukraine in 1939-1940. This article indicated on the nature of political socialization in totalitarian regime. The characteristic of the structure and nature of the formation and activity of the temporary institutions of power and administration of Western Ukraine in September-October 1939. It was also revealed the nature of the electoral participation of the local population, party and military structures in the elections of the Ukrainian people's Assembly in 1939. The mechanisms of electoral influence of the citizens of the Western regions of the USSR are clarified on the formation of bodies of local authorities and management in 1940.

Keywords: Western Ukraine, political socialization, Stalin's totalitarian regime, electoral political participation.

Постановка проблеми. Проблематика характеру та механізмів насадження радянської політичної системи в Західній Україні від 17 вересня 1939 р. до початку німецько-радянської війни 22 червня 1941 р., на наше переконання, потребує нових методологічних підходів, зокрема введення в усталений історико-політологічний дискурс концепції політичної соціалізації. Останню можемо визначити як процес засвоєння притаманних даному суспільству політичних цінностей, настанов, переконань, моделей поведінки, що відбувається протягом становлення та еволюції індивіда як члена політичної спільноти і спрямований на забезпечення його свідомої участі в політичному житті суспільства. Такий підхід, на наше переконання, дозволить вирішити важливі науково-теоретичні завдання та матиме науково-практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеризуючи здобутки вітчизняної політичної науки в розробці окресленого кола проблем, передовсім, можемо вказати на насичені фактологічним матеріалом праці Б. Бабія [1], В. Ковалюка [11], М. Кучерепи [12], М. Литвина [14], І. Терлецької [19], М. Фролова [20] та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми розкриваються через запровадження новітньої методології політологічного аналізу, про що свідчать попередні роботи автора [7-8].

Метою даної статті є політологічний аналіз сутності та специфіки насадження радянської електоральної практики серед мешканців Західної України на початковому етапі Другої світової війни.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних **завдань**:

- критично проаналізувати основні положення дискурсу політичної соціалізації;
- виявити особливі риси радянського різновиду лівоекстремістського політичного режиму – сталінізму;
- вказати на специфіку політичної соціалізації в тоталітарних політичних режимах;
- охарактеризувати структури, характер формування та діяльності тимчасових органів влади та управління Західною Україною у вересні-жовтні 1939 р.;
- розкрити сутність електоральної участі місцевого населення та партійних і військових структур у виборах до Українських Народних Зборів в 1939 р.;
- з'ясувати механізми електорального впливу громадян західних областей України на формування органів місцевої влади та управління в 1940 р.

Виклад основного матеріалу. Зміст взаємозв'язку політичної системи та особистості як суб'єкта політичної діяльності розкривається через загальні механізми, які лежать в основі політичної соціалізації: стандартизації політичної поведінки індивідів (забезпечується діяльністю політичних інститутів, правовою системою, соціально-політичними нормами та санкціями), енкультурації, тобто передачі соціально-історичного досвіду [10, с. 6] Основними компонентами політичної соціалізації вважаються: засвоєння громадсько-політичного досвіду, норм політичного життя, накопиченого попередніми поколіннями, а також теоретичних політичних знань; перетворення знань про суспільство, політику держави на сталі політичні переконання; набуття здатності відстоювати власні політичні погляди; набуття необхідних навичок громадсько-політичної діяльності, засвоєння основних їх принципів і норм; надання предметності політичним знанням та поглядам [6, с. 9].

Н. Гедікова робить висновок, що сутність політичної соціалізації особи полягає, перш за все, в процесі впливу на особу соціально-політичних умов, за яких здійснюється передача норм, принципів, цінностей, політичних орієнтацій, а, по-друге, сприйняття нею на соціально-психологічному рівні цього впливу за мету формування моделі політичної світогляду, політичної свідомості і поведінки [6, с. 9]

Реалізація політичних практики відбувається в процесі інтеріоризації та відображається в політичній діяльності, яка безпосередньо пов'язана зі спільним життям людей, має суспільний характер та є складовою суспільних відносин, що має величезний вплив на розвиток і характер цих відносин [9].

Політична соціалізація є конкретно-історичним процесом, що обумовлена розвитком відповідного суспільства. Зміст та спрямованість даного процесу обумовлені організацією політичних інститутів, наявними соціально-політичними нормами, соціально-історичним досвідом політичної практики, системою соціальних зв'язків конкретного суспільства [10, с. 15].

На думку Н. Ісхакової, основними рисами характерної для недемократичних режимів «ізоляційної моделі» політичної соціалізації є: жорстка регламентація політичної поведінки індивідів з боку органів держави; локалізація чи уніфікація соціальних інтересів; брак правового унормування соціально-політичних відносин [10, с. 3].

Політичний режим як функціональний аспект політичної системи виступає основним критерієм для виділення типів (моделей) політичної соціалізації. Політичний режим, який насильно насаджувалася в Західній Україні від 17 вересня 1939 р. був різновидом радянської моделі тоталітаризму із власною назвою – сталінізм.

Як політичний режим, тоталітаризм характеризується наступними ознаками: неприйняття ліберально-демократичних інститутів, прав і свобод громадян; всевладдя і монополія на інформацію корпоративних організацій ієрархічного типу; державна і /або приватна власність на засоби виробництва під потужним бюрократичним контролем; адміністративне регулювання економіки, централізований розподіл, значна роль примусової праці і позаекономічного примусу, що зумовлює безкоштовність або дешевищу робочої сили; забезпечення порядку як реалізації жорсткої системи правил і принципів, що забезпечують безумовний пріоритет прав та інтересів певного класу, нації, раси або ексклюзивної групи; підміна політичної лояльності (моральний вибір, повага до законів і до інтересів людей) жорсткою лояльністю мафіозного типу; офіційна регламентація усіх сторін суспільства і людини; патерналізм, відчуження людини від політичного процесу; месіанська державна ідеологія з претензіями на світове панування; мілітарно-

економічний, культурний експансіонізм у зовнішній політиці, що поєднується із самоізоляцією країни; мілітаризація економіки і всього суспільства; загальнонаціональний класовий харизматичний вождь як засадничий елемент політико-правової ідеології [5].

Як слушно зауважує І. Терлецька, поняття «сталінізм» є досить неоднозначним. По-перше, під сталінізмом на сьогодні розуміють перш за все, певний тип суспільної системи (тоталітарної). По-друге, частина вчених під сталінізмом розуміє офіційну ідеологію, створену й насадженою Й. Сталіним на основі власної інтерпретації марксизму та ленінізму. По-третє, сталінізм розуміють широко: і як тип політичного режиму, і як різновид політичної системи, і як різновид ідеології, яка панувала під час культу особи Сталіна, навіть як певний тип цивілізації, який включає всі сфери життєдіяльності (політичну, економічну, духовно-культурну, соціальну, приватну та ін.), і як певний тип свідомості, психології, ментальності суспільства (з домінуючою ознакою – страхом) [19, с. 29-30].

Основою політичної системи був владний тандем партійних органів і виконкомів рад усіх рівнів. Головними ознаками цієї держави, за М. Фроловим, були: ліквідація демократії та концентрація всієї повноти влади у вузького кола партійних олігархів у столиці СРСР і жорстко підпорядкованим їм партійним комітетам на місцях (ця влада не була визначена й обмежена законом та спиралась на насилля і репресії); тотальний контроль держави над суспільством; заборона політичної опозиції та її фізична ліквідація; цензура, відсутність свободи слова і зібрань; тенденція до агресивної зовнішньої політики; мілітаризація виробничої та соціальної сфер життя і діяльності населення; контроль держави за сферою культури та мистецтва, перешкоджання релігійному життю [20, с. 63-64].

Впродовж перехідного періоду владу на місцях повинні були здійснювати тимчасові органи, створення яких ініціювалося в зверненні від 29 вересня 1939 р. командувача Українського фронту маршала С. Тимошенка. З організацією обласних тимчасових управлінь в колишніх воєводствах тимчасові органи народної влади Західної України набули такої структури: обласні тимчасові управління в межах колишніх воєводств; тимчасові управління міст і повітів; повітові і волосні з'їзди селянських комітетів; селянські комітети волостей; селянські комітети сіл [1, с. 63].

На тлі розгортання репресивно-каральної практики органів НКВС роль політорганів Червоної армії в організації тимчасових органів влади та управління не мала такого виразного щодо місцевого населення конфронтаційного характеру, зокрема через агітаційно-пропагандистські, нерідко «українізаторські» заходи вони «допомагали» в їх формуванні на рівні міст, селищ та сіл. Наприклад, 34-ї кавалерійській дивізії було доручено «допомогти в створенні місцевого управління» в м. Тереховлі, Рогатині, Ходорові, Бірчі та селянських комітетів в 55 селах [13, с. 26].

Постанова ЦК ВКП(б) від 1 жовтня 1939 р. безапеляційно визначала, що «ініціативу зі скликання Народних Зборів Західної України і створення Комітету з організації виборів бере на себе тимчасове управління м. Львова» [11, с. 76], тобто, фактично створений під керівництвом політорганів Червоної армії локальний інститут тимчасової влади перебирав на себе «народну ініціативу» всього населення Західної України. З формальною ініціативою про скликання Українських Народних Зборів та організацію Комітету для їхнього проведення до інших тимчасових органів влади звернулося Львівське тимчасове управління [3], але затверджений він був постановою Військової ради Українського фронту для проведення вже Народних Зборів Західної України [16]. Вже 7 жовтня було опубліковане «Положення про вибори до Українських Народних Зборів Західної України» [12, с. 39]. Промовистим є той факт, що попри існування Комітету з підготовки до Народних Зборів, рішення про визначення дня голосування 22 жовтня 1939 р. та скликання самих Зборів 26 жовтня того самого року було ухвалене Військовою радою Українського фронту [18].

Попри те, що організацією висунення, реєстрацією та агітацією за кандидатів в депутати Народних Зборів займалися надіслані зі сходу керівні партійні кадри, місцеві мешканці все ж таки допускалися до виконання первинних, номінальних функцій, бо, наприклад, вони становили 77% агітаторів із понад 51,7 тис. осіб та 85% із 49 тис. членів дільничних виборчих комісій [2, с. 125].

Проведена під контролем радянських партійних та репресивно-каральних органів виборча кампанія до Українських Народних Зборів дала очікувані організаторами результати. У виборах до Народних Зборів Західної України взяло участь 4434 тис. виборців. 90,9% них проголосували за кандидатів, які були виставлені селянськими комітетами, тимчасовими управліннями, зборами робітників по підприємствах, зборами робітничої гвардії, зборами інтелігенції. В той же час 325,9 тис. виборців проголосували проти запропонованих кандидатів, а 75,9 тис. бюлетенів були визнані недійсними [4, с. 40]. За результатами голосування було обрано 1484 депутати. Кандидати в депутати, які балотувалися по 8 виборчих округах Луцької області і по 3 виборчих округах

Львівської області, не одержали більше половини голосів та в них було призначено проведення нових виборів [1, с. 98]. Опосередковане уявлення про пасивний спротив місцевого, передовсім польського населення, на нашу думку, дають результати виборів по Тернопільщині, де вони залишалися найбільш організованими: проти запропонованих кандидатів висловилося 37 тис. виборців та ще майже 33,6 тис. бюлетенів були визнані недійними [4, с. 41].

14 листопада Верховна Рада УРСР одностайно ухвалила закон про прийняття до складу республіки Західної України. Після цього Народні Збори припинили своє існування. В цьому контексті можемо стверджувати про хронологічну та фактичну синхронність дій сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні та Західній Білорусі зі створення тимчасових управлінь, ініціювання скликання та підготовки виборів депутатів Народних Зборів, ухвалення ними рішень про встановлення радянської влади та возз'єднання [15].

У Конституції УРСР 1937 р. визначалися основи суспільного переможного «соціалістичного» устрою, запроваджувалася практика формування системи рад депутатів трудящих усіх рівнів на основі загальних, рівних і прямих виборів за таємного голосування. УРСР подавалася як соціалістична держава робітників і селян, де трудящим міста і села належить вся влада в особі Рад депутатів трудящих. Економічною основою УРСР проголошувалася соціалістична власність у формі державної та колгоспно-кооперативної власності і соціалістичної системи господарства, яка спрямовувалась на втілення принципів «хто не працює, той не їсть» та «від кожного за здібностями, кожному – за його працю» [17, с. 41].

Вибори депутатів від західних областей до Верховних Рад СРСР і УРСР були призначені на 24 березня 1940 р. За своїми масштабами організаційно-агітаційна підготовка виборів до Верховних Рад СРСР та УРСР перевищували вибори до Народних Зборів, проте непоодинокими стали випадки підпалення виборчих дільниць, нищення бюлетенів і наочної агітації [14, с. 46]. Результат такого «народного волевиявлення» був наперед визначений партійними структурами, які добирали відповідних кандидатів на безальтернативній основі, з врахуванням фактів бруталного втручання партійних та репресивно-каральних органів у виборчий процес.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі проведеного політологічного аналізу можемо стверджувати, що у вересні-жовтні 1939 р. в Західній Україні розпочалось насильницьке впровадження радянської політичної практики, насадження нової моделі політичної соціалізації загалом. Тимчасові органи влади та управління не обиралися місцевим населенням, а були сформовані політорганами Червоної армії під контролем НКВС. Проведені, хоча й з масованим використанням партійно-ідеологічних та репресивно-каральних структур сталінського тоталітарного режиму, вибори до Українських Народних Зборів тим не менше дозволили переважній більшості населення Західної України однозначно висловитись за возз'єднання із рештою українського народу. Виконавши наперед визначене ЦК ВКП(б) та ЦК КП(б)У функціональне призначення та ретельно відібрані за своєю структурою вони заклали легітимні основи для включення Західної України до складу Української РСР, проведення наступних виборів до Верховних Рад СРСР та УРСР, обласних, районних, міських, сільських та селищних рад депутатів трудящих. Останні характеризувалися майже повним домінуванням радянської електоральної практики. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень може стати вивчення ступеня та характеру політичної дії населення Західної України у відновленні сталінського тоталітарного режиму в 1944-1945 рр.

Література

1. Бабій Б. М. Возз'єднання Західної України Українською РСР / Б. М. Бабій. – К.: Вид-во АН УРСР, 1954. – 195 с.
2. Варецький В. Л. Соціалістичні перетворення в західних областях УРСР в довоєнний період / В. Л. Варецький. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960. – 298 с.
3. Відозва // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів, 1939. – № 9 (4 жовтня). – С. 1.
4. Возз'єднання українського народу в єдиній Українській Радянській державі (1939-1949 рр.). Збірник документів і матеріалів / Упоряд. : В. Павлюк, С. Пількевич, А. Ярошенко / За ред. П. Гудзенка, Ф. Шевченка. – К. : Держ. вид-во політ. літ-ри УРСР, 1949. - 211 с.
5. Вонсович С.Г. Дискурс тоталітаризму (політологічний аспект): монографія / С.Г.Вонсович. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І, 2008. – 200 с.

6. Гедікова Н.П. Політична соціалізація особистості в період демократизації українського суспільства: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 спец. «Політичні інститути та процеси» / Н. П. Гедікова. – Одеса, 1999. – 19 с.

7. Докаш О. Політика відновлення органів влади та управління західних областей УРСР на завершальному етапі Другої світової війни: структурно-кадровий зріз / О. Докаш // Наука і сучасність: виклики глобалізації. – Ч. II (юридичні, педагогічні, політичні науки): Міжнародна конференція, м. Київ, 25 травня 2013 р. – К. : Центр наукових публікацій, 2013. – С. 131-135.

8. Докаш О. Українські Народні Збори 1939 р. як політико-правовий інструмент легітимізації входження Західної України до складу УРСР: нормативно-процедурні аспекти / О. Докаш // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2013. – Т. 25 – 26. – С. 37-41.

9. Ігрушко А. Ю. Політична соціалізація як політичний процес [Електронний ресурс] / А. Ю. Ігрушко. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Staptp/2012_54/files/ST5412_11.pdf [Дата звернення: 20.10.2013 р.].

10. Ісакова Н. Г. Політична соціалізація як складова демократизації сучасного суспільства: автореф. дис... канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Н. Г. Ісакова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 19 с.

11. Ковалюк В.Р. До питання про скликання Народних Зборів Західної України / В.Р.Ковалюк // Актуальні проблеми суспільно-політичного і духовного розвитку в Україні. Вісник Львівського університету. Серія: Суспільні науки. – Вип. 30. – Львів: Світ, 1992. – С. 75-81.

12. Кучерепа М.М. Волинь: 1939–1941 рр. / М. Кучерепа, В. Вісин. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. – 486 с.

13. Крушельницький А.В. Воссоєдинение Западной Украины с Советской Украиной: Сентябрь-ноябрь 1939 г. / А. В. Крушельницький, И. М. Нечаев // Советские архивы. – 1979. – № 3. – С. 23-28.

14. Литвин М. Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр. / М. Литвин, К. Науменко. – К., 2010. – 80 с.

15. Мигун Д. 17 сентября в истории страны: к вопросу о воссоєдинении Западной Беларуси и БССР в 1939 году [Електронний ресурс] / Д. Мигун. – Режим доступу: http://beldumka.belta.by/isfiles/000167_974625.pdf [Дата звернення: 15.05.2013 р.]

16. Постанова Військової Ради Українського Фронту // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів. – 1939. – № 10 (5 жовтня). – С. 1.

17. Правова ідеологія і право України на етапі становлення тоталітарного режиму (1929-1941) / Відп. ред. : О. М. Мироненко, І. Б. Усенко. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. - 320 с.

18. Про день виборів // Вільна Україна. Орган Політичного Управління Українського Фронту. – Львів, 1939. – № 12 (6 жовтня). – С. 3.

19. Терлецька І. В. Сучасний історіографічний дискурс сталінізму як форми тоталітаризму: монографія / І. В. Терлецька. – К. : КНТЕУ, 2009. – 162 с.

20. Фролов М.О. Політична система та номенклатурна еліта радянської України 1920-х – 1930-рр.: особливості та механізми формування і функціонування : монографія / М.О. Фролов. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 828 с.

1. Babiy V. M. Vozz"yednannya Zakhidnoyi Ukrayiny Ukrayins'koyu RSR / V.M. Babiy. – K. : Vyd-vo AN URSSR, 1954. – 195 s.

2. Varets'kyu V. L. Sotsialistychni peretvorenniya v zakhidnykh oblastiakh URSSR v dovoyennyi period / V. L. Varets'kyu. – K. : Vyd-vo AN URSSR, 1960. – 298 s.

3. Vidozva // Vil'na Ukrayina. Orhan Politychnoho Upravlinnya Ukrayins'koho Frontu. – L'viv, 1939. – № 9 (4 zhovtnya). – S. 1.

4. Vozz"yednannya ukrayins'koho narodu v yedyniy Ukrayins'kiy Radyans'kiy derzhavi (1939-1949 rr.). Zbirnyk dokumentiv i materialiv / Uporyad. : V. Pavlyuk, S. Pil'kevych, A. Yaroshenko / Za red. P. Hudzenka, F. Shevchenka. – K. : Derzh. vyd-vo polit. lit-ry URSSR, 1949. - 211 s.

5. Vonsovych S. H. Dyskurs totalitaryzmu (politohichnyy aspekt): Monohrafiya / S. H. Vonsovych. - Kam"yanets'-Podil's'kyu, PP Moshak M. I, 2008. – 200 s.

6. Hedikova N. P. Politychna sotsializatsiya osobystosti v period demokratyzatsiyi ukrayins'koho suspil'stva: avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 spets. «Politychni instytuty ta protsesy» / N. P. Hedikova. – Odesa, 1999. – 19 s.

7. Dokash O. Polityka vidnovlennya orhaniv vlady ta upravlinnya zakhidnykh oblastey URSSR na zavershal'nomu etapi Druhoyi svitovoyi viyny: strukturno-kadrovyy zriz / O. Dokash // Nauka i

suchasnist': vyklyky hlobalizatsiyi. – Ch. II (yurydychni, pedahohichni, politychni nauky): Mizhnarodna konferentsiya, m. Kyiv, 25 travnya 2013 r. – K. : Tsentr naukovykh publikatsiy, 2013. – S. 131-135.

8. Dokash O. Ukrayins'ki Narodni Zbory 1939 r. yak polityko-pravovyy instrument lehytmizatsiyi vkhodzhennya Zakhidnoyi Ukrayiny do skladu URSR: normatyvno-protsedurni aspekty / O. Dokash // Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu: Zbirnyk naukovykh statey. – Chernivtsi: Chernivets'kyy natsional'nyy universytet, 2013. – T. 25 – 26. – S. 37-41.

9. Ihrushko A. Yu. Politychna sotsializatsiya yak politychnyy protses [Elektronnyy resurs] / A. Yu. Ihrushko. – Rezhym dostupu: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Staptp_/2012_54/files/ST5412_11.pdf [Data zvernennya: 20.10. 2013 r.].

10. Iskhakova N. H. Politychna sotsializatsiya yak skladova demokratyzatsiyi suchasnoho suspil'stva: avtoref. dys... kand. polit. nauk: spets. 23.00.02 «Politychni instytuty ta protsesy» / N. H. Iskhakova ; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 1999. – 19 s.

11. Kovalyuk V. R. Do pytannya pro sklykannya Narodnykh Zboriv Zakhidnoyi Ukrayiny / R. V. Kovalyuk // Aktual'ni problemy suspil'no-politychnoho i dukhovnoho rozvytku v Ukrayini. Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya suspil'ni nauky. – Vyp. 30. – L'viv : Svit, 1992. – S. 75-81.

12. Kucherepa M. M. Volyn' : 1939–1941 rr. / M. Kucherepa, V. Visyn. – Luts'k : Volyns'ka oblasna drukarnya, 2005. – 486 s.

13. Krushel'nytsky A. V. Vossoedynenye Zapadnoy Ukrainy s Sovet-skooy Ukrainoy: Sentyabr'-noyabr' 1939 h. / A. V. Krushel'nytsky, Y. M. Nechaev // Sovet-skye arkhivy. – 1979. - № 3. – S. 23-28.

14. Lytvyn M. Stalin i Zakhidna Ukrayina. 1939–1941 rr. / M. Lytvyn, K. Naumenko. – K., 2010. – 80 s.

15. Myhun D. 17 sentyabrya v ystoryy strany: k voprosu o vossoedynenyy Zapadnoy Belarusy y BSSR v 1939 hodu [Elektronnyy resurs] / D. Myhun. – Rezhym dostupu: http://beldumka.belta.by/isfiles/000167_974625.pdf [Data zvernennya: 15.05.2013 r.]

16. Postanova Viys'kovoyi Rady Ukrayins'koho Frontu // Vil'na Ukrayina. Orhan Politychnoho Upravlinnya Ukrayins'koho Frontu. – L'viv. – 1939. – № 10 (5 zhovtnya). – S. 1.

17. Pravova ideolohiya i pravo Ukrayiny na etapi stanovlennya totalitarnoho rezhymu (1929-1941) / Vidp. red.: O.M. Myronenko, I.B. Usenko. – K.: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho NAN Ukrayiny, 2001. - 320 s.

18. Pro den' vyboriv // Vil'na Ukrayina. Orhan Politychnoho Upravlinnya Ukrayins'koho Frontu. – L'viv, 1939. – № 12 (6 zhovtnya). – S. 3.

19. Terlets'ka I. V. Suchasnyy istoriohrafichnyy dyskurs stalinizmu yak formy totalitaryzmu : monohrafiya / I. V. Terlets'ka. – K. : KNTEU, 2009. – 162 s.

20. Frolov M. O. Politychna systema ta nomenklatura elita radyans'koyi Ukrayiny 1920-kh – 1930-rr.: osoblyvosti ta mekhanizmy formuvannya i funktsionuvannya : monohrafiya / M.O. Frolov. – Zaporizhzhya : KPU, 2011. – 828 s.

Рецензент Гулай В.В., д.політ.н., професор, в.о. завідувача кафедри міжнародної інформації НУ «Львівська політехніка»

1.03.2014

УДК 327

Літвін Лілія

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

У статті розглядається еволюція поглядів класиків політичної думки на явище національного інтересу. Сказано, що саме національні інтереси слугують орієнтиром у зовнішній політиці та партнерських відносинах між державами. Систематизуються підходи американських, європейських, російських та українських учених до визначення сутності національних інтересів. Розглядаються кілька підходів до визначення сутності національних інтересів: реалістичний, ідеалістичний та суб'єктивний. Висвітлено авторське бачення поняття національного інтересу. Зазначено, що національні інтереси є фундаментальною категорією національної безпеки держави та ключовим поняттям у міжнародних відносинах. Однією з основних проблем наукового обґрунтування концепцій національних інтересів є співвідношення національних інтересів і моралі. Зазначено, що національні інтереси повинні розглядатися окремо від філософської категорії моралі. Зауважено, що навіть з розвитком інформаційного суспільства збереження та реалізація національних інтересів не втрачають своєї актуальності.